

BEZIELD EN GEWORTELD

Beleidsplan Nederlandse Tuinenstichting

2022-2026

Foto omslag: Ankeveen (NH), Buitenplaats Berg en Vaart (OTG2022 nr.224)

vastgesteld
in de vergadering van het NTs-bestuur
op 14 december 2021

Nederlandse Tuinenstichting

Nieuwezijds Kolk 28
1012 PV Amsterdam
T 020-6235058
E info@tuinenstichting.nl
KvK: 41127203

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
1. Inleiding	7
2. Resultaten beleidsplan 2017-2021	9
3. Nieuwe ontwikkelingen, kansen en risico's	11
4. Missie, doelstellingen, organisatie en kerntaken.....	14
5. Visie en strategie; nieuwe beleidsaccenten en te behalen resultaten.....	17
6. Bestuur, bureau, integriteit en financiën	21
7. Jaarplan 2022	25

Voorwoord

In 2020 vierde de Nederlandse Tuinenstichting (NTs) haar 40-jarig jubileum. Helaas kon het ter gelegenheid daarvan geplande congres vanwege de coronacrisis geen doorgang vinden, maar er is wel een jubileumpublicatie uitgebracht met daarin de gebundelde lezingen van de sprekers die tijdens het congres zouden optreden. De titel van deze publicatie 'Eeuwige jeugd. Groen erfgoed in nieuwe handen' verbindt ons verleden met de toekomst.

Dit (nieuwe) beleidsplan voor de periode 2022-2026 is een volgende stap om het rijke verleden van zowel de NTs als het groene erfgoed waarvoor wij opkomen, te verbinden met nieuwe uitdagingen die ons te wachten staan. In de titel van onze jubileumpublicatie ligt ook de hoop besloten dat er steeds weer nieuwe generaties zullen opstaan om ons groene erfgoed te beschermen en verder te ontwikkelen. Dat is een blijvende opdracht waarvoor we als stichting staan. En dat verplicht ons om, steeds met een open oog voor de ontwikkelingen om ons heen, ons in te spannen om gezamenlijk het groene erfgoed van Nederland voor volgende generaties te behouden.

Wij bedanken onze trouwe donateurs en vrijwilligers die dit mogelijk maken, en hopen dat wij met onze activiteiten ook weer nieuwe mensen enthousiast kunnen maken om zich bij ons aan te sluiten!

Namens het bestuur van de Nederlandse Tuinenstichting,
Kees Lever, voorzitter

1. Inleiding

1.1 Waar staat de Nederlandse Tuinenstichting voor?

De Nederlandse Tuinenstichting (NTs) is de enige organisatie in Nederland die al meer dan 40 jaar exclusief opkomt voor de waarden van het groene erfgoed in Nederland: bijzondere tuinen, parken, landgoederen, buitenplaatsen en begraafplaatsen, al dan niet met een status als Rijks- of gemeentelijk monument. Vaak zijn deze ontworpen in samenhang met bijzondere gebouwen (ensemble). Wij trekken daarom vaak op met de hoeders van het 'rode' erfgoed, zoals de Bond Heemschut, om zo ook de waarden van het groen-rode ensemble te beschermen en te behouden.

De NTs is een stichting. Dat betekent dat wij voor de uitvoering van ons werk afhankelijk zijn van de giften van onze (ca. 2.800) donateurs en van het werk dat onze (ca. 80) vrijwilligers uitvoeren. De vele enthousiaste vrijwilligers zijn de vaste bodem waarin de NTs is geworteld, en geven bezieling aan het vele werk dat wordt gedaan.

1.2 Waarom een nieuw beleidsplan?

Het vorige beleidsplan had een looptijd van 2017 tot en met 2021. In dit nieuwe plan kijken we eerst terug op hetgeen we in deze periode hebben bereikt en uitgevoerd (hoofdstuk 2). Maar vooral kijken we vooruit naar de beleidsplanperiode voor de komende jaren (hoofdstuk 3, 4, 5 en 6). Die grove plannen concretiseren wij vervolgens in activiteiten die we in 2022 willen uitvoeren (hoofdstuk 6). De grote lijnen die in 2014 zijn vastgelegd, en ook in het vorige beleidsplan richtinggevend waren, vormen voor dit beleidsplan eveneens het richtsnoer. Wel bevat dit beleidsplan enkele nieuwe beleidsaccenten, waar we de komende jaren vooral de aandacht op willen richten.

Het is belangrijk dat onze donateurs en vrijwilligers zich herkennen in de koers en in de beleidsaccenten die we in dit plan neerleggen. Zij zijn immers degenen die het werk van de stichting dragen. Daarom hebben we de hoofdlijnen van dit beleidsplan gepresenteerd en bediscussieerd tijdens een vrijwilligersdag op kasteel Twickel op 18 september 2021.

Dit beleidsplan vormt het ijkpunt voor het werk van het bestuur van de NTs in de komende vijf jaar en borgt daarmee, ook bij personele wisselingen, de continuïteit van de organisatie. Tot slot is van belang dat de NTs een zogenoemde erkende goededoelenorganisatie is. De toezichthouder, het Centraal Bureau Fondsenwerving (CBF), stelt als voorwaarde voor deze erkenning dat een organisatie periodiek een beleidsplan vaststelt. Dit beleidsplan voorziet in deze voorwaarde.

Casus: Geen golfbaan bij het historische Rolduc-complex, Kerkrade

Mede op basis van een door de NTs ingediende zienswijze ziet de gemeente Kerkrade af van de aanleg van een golfbaan in een cultuurhistorisch waardevol groengebied en worden historische bomenrijen beter beschermd. Uit het cultuurhistorisch waardestellend rapport dat op aandringen van de NTs is opgesteld, blijken de waarden van dit gebied, en op grond daarvan zijn de eerdere plannen gewijzigd.

2. Resultaten beleidsplan 2017-2021

2.1 Welke doelstellingen hadden we, wat wilden we bereiken en wat hebben we bereikt?

Het beleidsplan 2017-2021 bevatte drie strategische doelen, die zijn uitgewerkt in een groot aantal concreet te behalen resultaten. In deze paragraaf gaan we na in hoeverre de doelstellingen en (belangrijkste) resultaten ook zijn gehaald en, zo niet, in hoeverre het gewenst is in de komende periode een extra inspanning te doen om deze doelen of resultaten alsnog te halen.

a. Meer (regionale) impact voor groen cultureel erfgoed

In enkele regio's (bijvoorbeeld Limburg, Noord-Holland, Zeeland) zijn actieve regionale groepen NTs'ers gevormd die de regionale acties coördineren. Dergelijke groepen zijn er echter nog lang niet voor alle regio's. Omdat het concrete werk van de NTs zich op lokale en regionale schaal afspeelt, blijft deze doelstelling ook voor de komende jaren van groot belang.

De Commissie Groen Erfgoed slaagt er steeds beter in om bedreigingen van groen cultureel erfgoed op te sporen en (vaak samen met anderen) hiervoor actie te voeren. In aparte kaders in dit jaarverslag lichten we een aantal van deze casus kort toe. Deze kern van ons werk, die geworteld is in de regio, verdient het om verder ontwikkeld en uitgebouwd te worden.

b. Meer inkomsten en inkomstendiversificatie

Het niveau van inkomsten van donateurs en andere bronnen vertoont, na een daling in de periode 2018-2020, nu weer een licht opgaande lijn. Het aantal donateurs is nagenoeg weer op het niveau van 2017 (ca. 2.800). De groei-doelstelling (3.000 donateurs) is daarmee net niet gehaald en dat geldt ook voor andere inkomsten, zoals legaten, subsidies, enzovoort. De financiële positie van de NTs is overigens gezond (zie ook hoofdstuk 6). Het lijkt realistischer om voor de komende periode te streven naar stabiliteit van het aantal donateurs en van de inkomsten.

c. Meer aansluiting bij wat er rond groen in de samenleving speelt

Met het project Sociaal Tuinieren is op succesvolle wijze een maatschappelijke verankering van de NTs gerealiseerd. Het succes van deze actie, en het feit dat het project zich aan de rand van de missie en doelstellingen van de NTs ontwikkelde, heeft geleid tot het besluit dit project te verzelfstandigen (aparte stichting). Maar ook het succes van de Open Tuinen Gids (waarin inmiddels zo'n 400 tuinen zijn opgenomen) en van het excursieprogramma van de NTs hebben bijgedragen aan de bredere maatschappelijke aandacht voor ons groene culturele erfgoed. Bovendien is de belangstelling voor groen erfgoed in de media (bijvoorbeeld de artikelenreeks 'Parkzicht' van Wim Pijbes in NRC) toegenomen. Via publicaties (onder andere onze lustrumpublicatie 'Eeuwige jeugd. Groen erfgoed in nieuwe handen' en onze Tuinjournaals) en lezingen (bijvoorbeeld de lezingencyclus

‘Oranje Groen’, in samenwerking met Paleis Het Loo, van eind 2021 en begin 2022) hebben wij onze missie ook een maatschappelijk podium gegeven. Onze (met steun van het Prins Bernard Cultuurfonds) vernieuwde website is het onlineplatform voor al deze activiteiten.

Naast de activiteiten die onder deze doelstellingen kunnen worden geschaard, heeft de NTs ook veel gedaan aan de automatisering van de bedrijfsprocessen.

2.2 Conclusies

Weliswaar zijn veel van de doelen uit het beleidsplan 2017-2022 gehaald, maar met name de doelstellingen om dichterbij de praktijk in de regio te zitten en de inkomsten te vergroten en te diversifiëren blijken lastig haalbaar. De herkenbaarheid van de NTs als hoeder van het groene culturele erfgoed in de regio kan nog aan betekenis winnen. Voor de financiële doelstelling lijkt het realistischer om eerder te streven naar stabilisatie dan naar groei. Daarvoor zijn echter niet minder inspanningen nodig

Casus: De Lind in Oisterwijk in ere hersteld

Op de Kop van de historische Lind in Oisterwijk wil de gemeente een grasplein verharderen en een vijver dempen om evenementen mogelijk te maken. De Lind is een centraal in Oisterwijk gelegen plein, omringd door lindenbomen en historisch monumentale panden. Op het plein bevinden zich een muziekkiosk en een vijver, beide beschermde rijksmonumenten. Het geheel heeft een grote ensemblewaarde. Op grond van door de NTs uitgevoerd onderzoek en uitgebrachte adviezen wordt een nieuw plan opgesteld, waarin de verharding beperkt blijft en de vijver wordt gerestaureerd in de geest van de ontwerper, de bekende tuinarchitect John Bergmans. Het vernieuwde plein is in juni 2017 geopend.

Foto: Kees Wittenbols

3. Nieuwe ontwikkelingen, kansen en risico's

3.1 Algemene maatschappelijke trends en ontwikkelingen

De NTs is geen eiland. Wij willen midden in de samenleving staan en vraagstukken helpen oplossen die vanuit de samenleving op ons afkomen, dan wel inspelen op onvermijdelijke ontwikkelingen. Dat betekent dat we bij het ontwikkelen van ons beleid om ons heen moeten kijken: wat gebeurt er, en hoe kunnen wij daar een rol in spelen?

Voor de komende beleidsplanperiode lijken in ieder geval de volgende algemene maatschappelijke trends en ontwikkelingen voor ons werk van belang:

- a. De klimaatverandering;
- b. De bevolkingsgroei en veranderende samenstelling van de bevolking;
- c. De decentralisatie van beleid;
- d. De digitalisering;
- e. De veranderende participatie.

a. Klimaatverandering

De verandering van het klimaat heeft een ontwrichtende uitwerking op het groene (èn rode) culturele erfgoed. Droogte en een overvloed aan water, stormen, invasieve exoten (zoals de buxusmot), ze zijn de nachtmerrie van menig tuinier. Sommige planten- en bomensoorten hebben moeite zich aan te passen of leggen het loodje. Ook de mens past zich noodgedwongen aan de veranderende omstandigheden aan en zoekt in zomers met extreme hitte naar verkoeling in het groen en aan het water. Terwijl 'groen' en 'blauw' toch al onder druk staan.

b. Bevolkingsgroei en veranderende samenstelling van de bevolking

Als gevolg van de bevolkingsgroei neemt de recreatiedruk op het groen in en rond de steden alsmaar toe. Het groene culturele erfgoed voorziet in belangrijke mate in die behoefte; dat geldt voor zowel openbare als privé-tuinen en parken. In deze coronatijden heeft dat nog een extra impuls gekregen. Zo moesten parken en natuurgebieden in 2020 vanwege de drukte afgesloten worden. Daarnaast verandert de samenstelling van de bevolking: er zijn meer mensen met een niet-westerse achtergrond en meer ouderen.

c. Decentralisatie van beleid

In de afgelopen jaren is bij veel beleidsterreinen de verantwoordelijkheid verschoven van het landelijke naar het regionale en lokale niveau, ook op het terrein van de ruimtelijke inrichting en het erfgoed. Dit proces is in volle gang. Gemeentes spelen een steeds grotere rol, ook bij de uitvoering van provinciale beleid. Voor het werk van onze stichting is de nieuwe Omgevingswet (invoering voorzien in 2022) van cruciaal belang. De nieuwe Omgevingswet vervangt en bundelt een groot aantal wetten en regels op het gebied van ruimte, wonen, leefomgeving, infrastructuur, milieu, natuur, water en het culturele erfgoed. Uitgangspunten zijn minder regels, meer ruimte voor particuliere initiatieven,

participatie, lokaal maatwerk en vertrouwen. De provinciale omgevingsvisie is daar een uitwerking van. Met name bij onze actiegerichte activiteiten zullen wij goed moeten inspelen op deze veranderde regelgeving en beleidspraktijk.

d. Digitalisering

Technologische vernieuwingen volgen elkaar in hoog tempo op en raken sneller dan ooit ingeburgerd, met grote maatschappelijke en economische gevolgen. Dit proces is volop aan de gang, ook op het gebied van erfgoed en landschap. Deze trend raakt ons als samenleving op vele manieren: hij verandert de manier waarop we kennis en informatie tot ons nemen en verwerken, hoe we ons organiseren, maar ook hoe we met behulp van technologie oplossingen kunnen vinden voor vraagstukken die al lang spelen. Denk aan thuiswerken als alternatief voor het overbelaste openbaar vervoer en de overvolle wegen. Digitalisering maakt ook nieuwe samenwerkingsvormen mogelijk. Nieuwe technologie biedt volop nieuwe mogelijkheden, bijvoorbeeld om vraag naar en aanbod van vrijwilligerswerk beter op elkaar af te stemmen.

e. Veranderende participatie

De NTs heeft nu zo'n 80 actieve vrijwilligers die zich belangeloos inzetten voor (de doelstellingen van) de NTs. De manier waarop mensen zich (willen) inzetten als vrijwilliger, verandert. Minder vast, meer flexibel. Andere, lossere vormen, zoals bij het project Sociaal Tuinieren, komen op. Minder van bovenaf en meer van onderop (eigen initiatief). Ook de toenemende vergrijzing speelt een belangrijke rol. Dit alles vraagt om een andere, eigentijdse benadering van potentiële vrijwilligers: een inclusieve benadering waarbij we nadrukkelijk alle bevolkingsgroepen, leeftijden en culturele achtergronden uitnodigen te participeren.

3.2 Specifiek: veroudering donateursbestand

Voor de NTs is, naast deze algemene trends en ontwikkelingen, ook de gestage veroudering van het donateursbestand van belang. Het feit dat het in de afgelopen beleidsperiode niet gelukt is het aantal donateurs te vergroten, is niet te wijten aan de stagnatie van een nieuwe instroom van donateurs. Maar doordat oudere donateurs overlijden of verhuizen, is de uitstroom groter dan de instroom. Dit is overigens een ontwikkeling waar heel veel erfgoedstichtingen en -verenigingen mee te maken hebben. Dat betekent dat we – ook om het donateursbestand te stabiliseren – extra inspanningen moeten plegen om nieuwe doelgroepen aan de NTs te binden.

3.3 Grootste kansen en risico's

Door de toenemende bevolkingsdruk en het toegenomen besef dat een groene en gezonde leefomgeving (inclusief klimaat, biodiversiteit) van groot belang is, is ook de belangstelling voor tuinen en parken toegenomen. En de coronacrisis heeft die belang-

stelling nog eens versterkt. Daar ligt de grootste kans voor de NTs. Opentuinroutes mogen zich verheugen in een grote belangstelling en in mooie weekenden zijn de parken in Nederland overvol. Door op deze maatschappelijke ontwikkeling in te spelen kunnen we mogelijk nieuwe doelgroepen aan ons binden.

Dat is ook nodig omdat de grootste bedreiging de vergrijzing van het huidige donateursbestand is. Wij moeten die nieuwe doelgroepen echt zien te vinden om de continuïteit van de inkomsten, en daarmee de continuïteit van de organisatie, veilig te stellen.

De decentralisatie van beleid (bijvoorbeeld het veranderde regime van ruimtelijke beslissingen als gevolg van de Omgevingswet) kan zowel een kans als een bedreiging zijn, afhankelijk van de vraag in hoeverre wij erin slagen daarop met onze organisatie in te spelen. Versterking van de regionale kernen van vrijwilligers is geboden.

Casus: Parkbos Voordaan in Groenekan gered

Mede dankzij een snelle gezamenlijke actie van de NTs en Heemschut heeft de gemeente De Bilt in 2019 het plan geschrapt om woningen te gaan bouwen in het parkbos van het landgoed Voordaan, een rijksmonument met een parkaanleg van ca. 1850 naar ontwerp van Jan Copijn.

Boven: Stiens (Fr.), Stinze Stiens (OTG2022 nr.38)

Onder: St. Jansklooster (Ov.), Geke Rook (OTG2022 nr.110)

4. Missie, doelstellingen, organisatie en kerntaken

4.1 Missie en doelstellingen blijven gelijk

De missie die de NTs in het vorige beleidsplan formuleerde, luidt als volgt:

“De Nederlandse Tuinenstichting (verder afgekort tot NTs), opgericht in 1980, streeft naar de instandhouding van tuinen en parken die van belang zijn door vormgeving, beplanting, cultuurhistorische waarde, ligging en ensemblewaarde in samenhang met gebouwde of andere objecten.”

Deze missie drukt nog altijd goed uit waar de NTs voor staat, en vormt de kern van al onze activiteiten. Eén kleine verduidelijking is daarbij op haar plaats. Voor de instandhouding van bijzondere tuinen en parken is het van belang dat de professie en de praktijk van het scheppen en duurzaam beheren van dergelijke bijzondere plekken levend blijven. De NTs rekent daarom de ontwikkeling hiervan (ontwerp, aanleg en beheer) ook tot haar missie, al betekent dat uiteraard niet dat de NTs in de plaats treedt van specifiek daarop gerichte vakverenigingen. En ontwikkeling betekent ook dat we niet alleen gericht zijn op het conserveren van het bestaande erfgoed, we willen daarnaast een open oog hebben voor de verandering van vorm en functie van tuinen, parken en buitenplaatsen: een verandering die past bij het erfgoedkarakter en is bedoeld om duurzame instandhouding mogelijk te maken.

Statutair heeft de stichting ten doel de instandhouding en de bescherming van groen erfgoed in Nederland, alsmede de bevordering van aanleg en ontwikkeling van tuinen, parken, openbare groenvoorzieningen en landschappen. Ook deze doelstellingen blijven gelijk.

4.2 Organisatie en kerntaken

De NTs is een platte organisatie, waarbij veel verantwoordelijkheden op het niveau liggen waar de acties ook worden uitgevoerd. Momenteel zijn er vier vaste commissies actief die de organisatie dragen:

1. De Open Tuinen Commissie, die verantwoordelijk is voor de selectie van tuinen voor de Open Tuinen Gids (en deze gids ook jaarlijks actualiseert en uitbrengt) en voor de organisatie van tuingerelateerde evenementen;
2. De Commissie Groen Erfgoed, die de kansen en bedreigingen van het groene erfgoed in Nederland volgt, hierover adviseert en hier actie op onderneemt;
3. De Excursie Commissie, die jaarlijks enkele binnen- en buitenlandse excursies voor de donateurs organiseert;
4. De redactie van het Tuinjournaal, die verantwoordelijk is voor het uitbrengen van het Tuinjournaal.

Daarnaast zijn vrijwilligers actief om de NTs te representeren op beurzen en evenementen en voor de (vernieuwing van de) website.

De kerntaken van de NTs zijn:

- Bescherming en instandhouding van hedendaagse en historische buitenplaatsen, bijzondere parken, tuinen en stedelijk groen;
- Aandacht voor 'bescherming door ontwikkeling';
- Expertise ter beschikking stellen aan overheden en particulieren;
- Kennis over en bewustzijn van groen cultureel erfgoed vergroten;
- Onderzoek doen naar tuin- en landschapsarchitecten en daarover publiceren;
- Kennisuitwisseling door tuinen van donateurs open te stellen voor donateurs.

Casus: Extra subsidie voor Domies Toen, Pieterburen

Domies Toen, een negentiende-eeuwse in Engelse landschapsstijl aangelegde botanische pastorietaan aan de voet van de veertiende-eeuwse Petruskerk in Pieterburen, krijgt twee jaar lang extra subsidie van de gemeente Pieterburen, om het bestuur van de Stichting Botanische Tuin Pieterburen de gelegenheid te geven om in die tijd een zelfstandige financiering te bereiken. De NTs heeft bij de gemeente Het Hogeland, de provincie Groningen en de Stichting Oude Groninger Kerken (grondeigenaar) haar zorgen geuit omdat er geen perspectief op het voortbestaan van de tuin leek te zijn. Onder de monumentale bomen herbergt de tuin een zeer rijke stinsenflora (ruim 90 soorten), vele (bedreigde) inheemse plantensoorten en er zijn vele kruidensoorten uit de Middeleeuwen te zien.

(OTG2022, nr.10)

5. Visie en strategie; nieuwe beleidsaccenten en te behalen resultaten

5.1 Algemene leidraad voor ons handelen

De NTs is een not-for-profit-organisatie die zich primair richt op het realiseren van haar doelstellingen en missie. Dat betekent dat continuïteit van groter belang is dan groei en dat kwaliteit boven kwantiteit gaat. Stabiliteit, zowel van het aantal donateurs (en daarmee vaste inkomsten) als van de overige financiële middelen, staat voorop. En onze rol als Nederlandse Tuinenstichting kunnen we alleen waar maken door een sterk netwerk te hebben in de regio en vooral daar zichtbaar te zijn. Mensen voelen zich immers vooral verbonden met het groene erfgoed in hun directe woon- en leefomgeving, en zullen daar de motivatie uit halen om donateur van de NTs te worden.

5.2 Visie en strategie

Onze visie geeft aan wat wij in de komende jaren willen bereiken. Deze visie vormt de schakel tussen de missie en doelstellingen van de NTs, de trends en ontwikkelingen die we op ons af zien komen, en de concrete activiteiten die we de komende jaren willen uitvoeren. In deze visie staan drie elementen centraal:

- wij willen maatschappelijke meerwaarde creëren door in te spelen op veranderingen om ons heen;
- wij richten ons vizier op het bieden van een toekomst aan ons verleden;
- wij houden de focus op de specifieke rol van de NTs en willen leidend te zijn in onze niche in de erfgoedwereld.

De strategie die we van deze visie afleiden, gaat over de vraag hoe we dit willen bereiken. Deze strategie kent drie pijlers, waaraan een aantal activiteitenclusters is gekoppeld:

1. *Binden, verbinden en inspireren*

- Het draait om het binden van mensen: mensen (bestuursleden, vrijwilligers en donateurs) dragen de NTs, de NTs is afhankelijk van hun gedrevenheid en inzet;
- Vrijwilligers werken vanuit regionale kernen;
- Aantrekken nieuwe doelgroepen, met name 'jongere ouderen' (vijftigers en zestigers) en jongeren;
- Integrale aanpak: samen optrekken van Open Tuinen Commissie en Commissie Groen Erfgoed;
- Meer benutten regionale media;
- Samenwerken met collega-organisaties;
- Versterken maatschappelijke verankering en nieuwe inspiratiebronnen aanboren (instellen Raad van Advies).

2. Kennis ontwikkelen, borgen en delen

- Verzamelen en beheren van onze kerndata;
- Kennis ontwikkelen, borgen en delen;
- Benutten digitale mogelijkheden.

3. Wendbaarheid vergroten

- Naast vaste commissies ook tijdelijke projecten en campagnes, met tijdelijke inzet van vrijwilligers;
- Projectdonateurs (naast vaste donateurs);
- Jaarplannen met projecten en activiteiten voor dat jaar.

5.3 Nieuwe beleidsaccenten

a. Nieuwe doelgroepen binden

Voorwaardelijk voor de continuïteit van de stichting is dat het aantal donateurs, en daarmee de vaste inkomsten, op peil blijven. Als gevolg van de veroudering van ons donateursbestand betekent dit dat we nog meer moeten inzetten op het aanboren van nieuwe doelgroepen. Daarbij bewandelen we twee sporen:

1. Interresseren van 'jongere ouderen' (vijftigers en zestigers) die meer tijd krijgen (*empty nest*) en het stokje kunnen overnemen van de ouderen;
2. Het leggen van een verbinding naar jonge (vak)mensen. Daarmee denken we twee vliegen in één klap te kunnen slaan: zowel jongeren meer betrekken bij de stichting (basis leggen voor de toekomst) als het vak van ontwerp, aanleg en beheer van bijzondere groene plekken levend houden.

b. Inspelen op de klimaatverandering

We zien dat het groene culturele erfgoed in Nederland onder druk staat als gevolg van de veranderende klimaatomstandigheden. Aan de oorzaken daarvan kan de NTs weinig doen, maar we kunnen wel nagaan in hoeverre we ons zo goed mogelijk wapenen tegen de gevolgen daarvan. Kennis (waaronder praktijkkennis van onze donateurs) en informatie daarover zijn nog erg versnipperd. De NTs kan hierbij zowel voor onze donateurs en open tuineneigenaren als in onze adviserende rol naar derden een belangrijke rol vervullen.

c. Rol als hoeder van het groene culturele erfgoed profileren

Indien wij leidend willen zijn in de wereld van het groene erfgoed, dan zullen we ook meer op de bres moeten staan wanneer dat erfgoed wordt bedreigd. In de praktijk blijkt het lastig om onze rol als actievoerder goed in te vullen; dat zal een leerproces zijn.

d. Samenwerken met verwante organisaties

Samen sta je sterker, dat geldt ook voor het werk van de NTs. In Nederland kennen we een breed scala aan partijen die zich bekommeren om ons cultureel erfgoed. Sommige daarvan vertonen raakvlakken of zelfs overlappen met de NTs. Waar dit aan de orde is, is

het beter om de handen ineen te slaan en gezamenlijk op te trekken dan om onze schaarse capaciteit teveel te versnipperen. Dergelijke organisaties zijn onder andere Bond Heemschut (focus op rood erfgoed), Vereniging Groei en Bloei (focus op tuinieren), Tuinhistorisch Genootschap Cascade (focus op geschiedenis tuin- en landschapsarchitectuur), Stichting Kennisontwikkeling Groen Erfgoed (SKGE: focus op kennisontwikkeling). Maar hierbij valt ook te denken aan samenwerking met opleidingsinstituten (bijvoorbeeld Van Hall Larenstein) en overheidsorganisaties (bijvoorbeeld RCE).

e. Ontwikkelen, borgen en delen van kennis profileren

Als groen erfgoed wordt bedreigd, blijkt een gebrek aan kennis hier heel vaak de oorzaak van te zijn. Zeker met de gedecentraliseerde besluitvorming is het voor gemeenten niet altijd mogelijk om alle kennis in huis te hebben die nodig is voor een goede afweging van ruimtelijke beslissingen. De NTs kan in die leemte voorzien, door adviezen te geven die gebaseerd zijn op historische kennis en door de kennis die er bij de vele vrijwilligers is, beschikbaar te stellen aan anderen (door publicaties, lezingen, webinars, artikelen, enzovoort) of door publicaties van derden inhoudelijk of financieel te ondersteunen. In de komende periode willen we deze meerwaarde van de NTs meer gaan profileren.

Casus: Uniforme bomenrijen langs Scheveningseweg, Den Haag

De Scheveningseweg in Den Haag is een oude statige laan tussen Den Haag en Scheveningen, die stamt uit de zeventiende eeuw en is ontworpen door Constantijn Huygens. Vanwege heraanleg van een trambaan moesten de meeste bomen gekapt worden. Om ecologische redenen wilde de gemeente een variatie van vijf verschillende boomsoorten terug planten. Door de duidelijke verschillen in hoogte, kroonvorm en bladkleur, zou daardoor het historisch beeld van de laan ernstig worden aangetast. Op grond van de argumenten van de NTs, die door belanghebbenden werden overgenomen, is er gekozen voor slechts twee soorten, waardoor meer uniformiteit bereikt wordt. De bomen zijn inmiddels in zware maten geplant, waardoor het gewenste oorspronkelijke laanefect sneller wordt gerealiseerd.

Boven: Megchelen (Gld.), tuin van Nico Wissing (OTG2022 nr.154)

Onder: Den Hout (NB), Tuinen der Verwondering (OTG2022 nr.302)

6. Bestuur, bureau, integriteit en financiën

6.1 Bestuur

Het bestuur van de NTs bestaat momenteel uit zes leden, waaronder een voorzitter, een penningmeester en een secretaris. In de praktijk blijkt dat dit voldoende is. In de komende beleidsperiode zullen enkele bestuursleden aan het eind van hun zittingstermijn zijn, waardoor een partiële bestuurswisseling te verwachten is. Bestuursleden zijn tevens lid dan wel voorzitter van één of meer van de commissies.

6.2 Bureau

Het NTs-bureau is gehuisvest in een bescheiden gedeelte van het zeventiende-eeuwse Korenmetershuis in Amsterdam, waarin ook de Bond Heemschut kantoor houdt. Het pand wordt verhuurd door de vereniging Hendrick de Keyser.

Het bureau bestaat uit drie medewerkers: een administratief medewerker met een vast parttime-dienstverband en twee parttime zzp'ers. Zij hebben de taken verdeeld, met een accent op coördinatie en communicatie, administratie en bestuursondersteuning. De bureaumedewerkers leveren daarnaast inhoudelijke bijdragen aan de kernactiviteiten voor de goede doelen. Vanwege de geringe omvang van het bureau zijn de taken deels uitwisselbaar, zodat er tijdens vakanties en bij afwezigheid geen grote gaten vallen. De secretaris van het bestuur is verantwoordelijk voor de dagelijkse aansturing van de bureaumedewerkers.

6.3 Integriteit

Veel werk binnen de NTs vindt plaats op basis van vertrouwen. Daarom is het van belang dat de organisatie zich bewust is van de normen die voor een not-for-profit-organisatie als de NTs gelden op het gebied van het voorkómen van omkoping en belangenverstrengeling, het zorgvuldig omgaan met vertrouwelijke informatie en met de toevertrouwde middelen. Dat geldt ook voor de omgang met elkaar (discriminatie, pesten en ander ongewenst gedrag, intimidatie). Alhoewel wij een kleine en transparante organisatie zijn, is het van belang dat het onderwerp integriteit regelmatig (ten minste één maal per jaar) in overleggen aan de orde wordt gesteld en dat er een escalatielijn is in geval de normen worden overtreden. De bestuursvoorzitter is hierop aanspreekbaar. Is de bestuursvoorzitter zelf betrokken, dan is de secretaris het aanspreekpunt voor de organisatie.

Casus: Geen snelfietsroute door Huis te Vraag, Amsterdam

Huis te Vraag is een monumentale begraafplaats gelegen aan de rand van de Schinkelbuurt in Amsterdam. Het is een mooie verstilde groene omgeving die ooit één van de onderdelen van de NTs-tuinen fietsroute door Amsterdam was. De gemeente wilde dwars door de begraafplaats een doorgaande snelfietsroute aanleggen, waardoor de serene rust ernstig verstoord zou worden. Samen met Heemschut en een aantal andere organisaties heeft de NTs zich met succes tot de gemeente gewend met het dringende verzoek de begraafplaats te ontzien en er de rust te bewaren. De plannen voor het snelfietspad zijn inmiddels aangepast.

6.4 Financiële doorkijk

De baten van de NTs zijn voor het overgrote deel afkomstig uit jaarlijkse bijdragen van onze donateurs. Daarnaast verkrijgen we onze baten uit bijzondere giften, legaten, subsidies (met name het Prins Bernard Cultuurfonds), en sponsor- en advertentie-inkomsten.

De financiële cijfers laten over de laatste jaren een redelijk stabiel beeld zien, waarbij we een relatief grote reserve hebben opgebouwd. Deze reserve is mede het gevolg van de coronacrisis, waardoor we minder activiteiten konden uitvoeren. De algemene reserve zullen wij in 2022 maximeren om te voldoen aan de eisen die de toezichthouder, het CBF, daaraan stelt. Het CBF geeft strenge richtlijnen voor de besteding van onze inkomsten; minimaal 80 procent aan de goede doelen en maximaal 20 procent aan de eigen werk-organisatie (beheer, administratie en fondsenwerving). Met 79 respectievelijk 21 procent voldeden we daar in 2020 vrijwel aan.

De NTs heeft geen groeidoelstelling, maar wil wel continuïteit nastreven. Het aantal donateurs (en daarmee de basisinkomsten) dient daarom ten minste op hetzelfde niveau te blijven. Dit geldt ook voor de overige inkomsten. In de praktijk betekent dit dat we continue aandacht moeten hebben voor het aantrekken van nieuwe donateurs en het aanboren van nieuwe inkomstenbronnen, bijvoorbeeld door de (naams)bekendheid van de NTs te vergoten en een actieve pr te voeren.

Een van onze kerntaken, aangemerkt als goede doelen, is het vergroten van de kennis en bewustwording van het belang van de bescherming en instandhouding van historische en hedendaagse tuinen, buitenplaatsen, parken en stedelijk groen. Dit doen we door hoogwaardige publicaties uit te geven, zoals de jaarlijkse Open Tuinen Gids en, driemaal per jaar, ons periodiek Tuinjournaal, via de NTs-website, de nieuwsbrieven en onze activiteiten op de sociale media. Al deze activiteiten worden voornamelijk georganiseerd en uitgevoerd door onbezoldigde vrijwilligers, ruim 80 in getal; ook het NTs-bestuur is onbezoldigd. Externe deskundigen, zzp'ers op parttimebasis, worden ingezet voor de redactie en vormgeving van de Open Tuinen Gids en het Tuinjournaal, de technische ondersteuning van de website en de informatiesystemen van het NTs-bureau. Ook de boekhouding is uitbesteed. Een kascommissie bestaande uit twee onbezoldigde externe deskundigen controleert de jaarcijfers.

Om de werkzaamheden van de bureaumedewerkers toe te kunnen rekenen aan de kernactiviteiten in plaats van aan de eigen werkorganisatie houden zij met ingang van 2021 hun tijdsbesteding bij. De verwachting is dat we hierdoor ruim gaan voldoen aan de richtlijnen van het CBF.

Het surplus van de opgebouwde reserves zetten wij in om de efficiëntie en effectiviteit van ons werk verder te verbeteren en ons bereik te vergroten, onder andere door onze ICT-omgeving te stroomlijnen en verder te professionaliseren. Ook proberen wij hiervoor via subsidies (met name het Prins Bernhard Cultuurfonds) aanvullende middelen te verwerven.

Casus: Geen appartementen in de tuin van villa 'Klein Toornvliet', Groningen

De villa 'Klein Toornvliet' in Groningen is het voormalige woon- en werkhuis van de beroemde historicus prof. dr Johan Huizinga. De huidige eigenaar had het plan opgevat om appartementen te bouwen in de eromheen gelegen monumentale tuin. Daarover bracht de RCE-Groningen op enig moment helaas een – in de ogen van de NTs verbazingwekkend en betreurenswaardig – positief advies uit. Desondanks is de NTs samen met Heemschut in een jarenlang traject de bouw blijven bestrijden. En uiteindelijk met succes. De Rechtbank honoreerde weliswaar het RCE-advies dat de monumentale waarden van de tuin geen bescherming behoeften, maar ze ging ook mee met een essentieel tegenargument van Heemschut en NTs, namelijk dat de appartementen ten onrechte door de eigenaar werden gepresenteerd als 'bijgebouwen met een zorgfunctie', te verlenen van uit het hoofdgebouw. Bijgebouwen zouden namelijk volgens de regels wél geoorloofd zijn. Maar er klopte niets van die zorgfunctie, dat was een zeer ongeloofwaardig verhaal, zo vond ook de rechter. Het ging dus ook helemaal niet om bijgebouwen. De gemeente Groningen moest de omgevingsvergunning vernietigen. De tuin – in de ogen van de NTs wel degelijk een stukje groen erfgoed – is gered!

7. Jaarplan 2022

Voor 2022 staan de volgende concrete activiteiten op de rol:

1. *Jong NTs*

In de afgelopen periode is de basis gelegd voor een nieuwe commissie, met de (werk)titel 'Jong NTs'. Hiermee willen we een groep enthousiaste jonge (vak)mensen de ruimte geven om door middel van casusadoptie nieuwe initiatieven op het gebied van groen en groen erfgoed te ondersteunen (met hun vakkennis). Zo willen we een jongere doelgroep betrekken bij ons werk en werken aan het groene erfgoed van de toekomst. De ambitie is dat deze nieuwe commissie in 2022 wordt ingesteld, en dat een eerste werkpakket wordt geformuleerd. Één van de bestuursleden vormt de verbinding tussen het bestuur en deze commissie. Deze activiteit sluit aan op de beleidsaccenten a. (nieuwe doelgroepen binden) en e. (kennisrol profileren).

2. *Raad van Advies*

In 2021 is een aantal mensen benaderd met de vraag of zij zitting willen nemen in een nieuw op te richten Raad van Advies. De statuten van de NTs maken de aanstelling van een Raad van Advies mogelijk, maar tot op heden is hieraan geen invulling gegeven. De ambitie is dat deze Raad, bestaande uit vijf leden met een verschillende achtergrond, in 2022 wordt ingesteld. De Raad van Advies functioneert in principe voor deze gehele beleidsplanperiode. Aan het eind van de periode vindt een evaluatie plaats, op grond waarvan tot een vervolg kan worden besloten. Deze activiteit sluit aan op alle beleidsaccenten en beoogt tevens de samenhang daartussen te versterken.

3. *NTs-prijs*

In 2022 willen wij een voorstel doen voor het instellen van een tweejaarlijkse scriptieprijs die gericht is op jonge afstuderende vakmensen (tot 30 jaar) van de verschillende opleidingen op het gebied van groen erfgoed en tuin- en landschapsarchitectuur (Boskoop, Wageningen, Velp, Leeuwarden). Hiermee willen we zowel de kennis over dit vakgebied onder de aandacht brengen (artikel in het Tuinjournaal), als jongere doelgroepen aan ons binden. Deze activiteit sluit aan op de beleidsaccenten a. (nieuwe doelgroepen binden), d. (samenwerken met verwante organisaties) en e. (kennisrol profileren).

4. *Bijdrage Post-65 project*

Het project Post-65 onder regie van de RCE beoogt een selectie te maken van de belangrijkste 'nieuwe' monumenten, dat wil zeggen monumenten die na 1965 zijn gerealiseerd. De RCE heeft de NTs gevraagd een bijdrage te leveren aan de selectie van groene monumenten uit deze periode. In 2022 willen we hiervoor een voorstel doen. Deze activiteit sluit aan op de beleidsaccenten c. (rol als hoeder van het groene erfgoed profileren), d. (samenwerking met verwante organisaties) en e. (kennisrol profileren).

5. *Verkenning Landelijk Open Tuinen Weekend*

Samen met andere partijen (zoals Groei en Bloei) wil de NTs in 2022 de mogelijkheid verkennen om in navolging van de succesvolle Monumentendag (weekend) een landelijk Open Tuinen Weekend te organiseren. Daarmee willen we ons groene erfgoed één maal per jaar ook landelijk in de schijnwerpers zetten. Valt deze verkenning positief uit, dan is het streven om dit weekend in 2023 of 2024 operationeel te maken. Deze activiteit sluit aan op de beleidsaccenten a. (nieuwe doelgroepen binden) en d. (samenwerken met verwante organisaties).

6. *Derde Tuinjournaal*

In 2021 heeft het bestuur besloten om (weer) drie edities van het Tuinjournaal per jaar uit te brengen. In 2022 doen we dit voor het eerst, waarbij een nummer gewijd zal zijn aan het thema klimaatverandering. Hiermee sluiten we aan op de beleidsaccenten b. (inspelen op klimaatverandering) en e. (kennisrol profileren).

Dinkelland (Ov.), Huis te Brecklenkamp (OTG2022 nr.86)

Den Haag (ZH), Woonhuis op de bunker (OTG2022 nr. 268)